

Akademi Yıllarında, Türk Evi Öyküsü, Yapılanların Anlamı.

Aydın Boysan
Y. Mimar

Aydın Boysan

1921 yılında İstanbul'da doğdu. Pertevniyal Lisesi ve Güzel Sanatlar Akademisi (sonraki Mimar Sinan Üniversitesi) Mimarlık Bölümü'nü bitirdi (1945). TMMOB Mimarlar Odası kurucu Yönetim Kurulu Üyesi ve ilk Genel Sekreteri (1954-55) ve İstanbul Şubesi Başkanı oldu (1961-62). İTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi'nde dışardan görev alarak 15 yıl, mimarlık öğretiminde bulundu (1957-72). Mimar olarak 55 yılda (1945-2000) toplam alanları 1.5 milyon m² (200 futbol sahasını bitişik dolduracak kadar) çok çeşitli binalar ve tesisler planladı. Hürriyet Gazetesi'nde 10 yıl (1982-91) ve Akşam Gazetesinde 3 yıl (2000-2002) sürekli köşe yazıları ve dizi röportajları yayınlandı. Dünya gezilerinden izlenimler, deneme, mizah konuları ile biri uzay romanı olmak üzere 32 kitabı yayınlandı (1984-2007). Çeşitli konularda dizi ve tek, çok sayıda televizyon konuşmaları yayınlanmaktadır.

Akademi Yıllarında

Mimar olarak yetiştiğim ocaktan, bir yazı görevi verildi. Elbet yazacağım... Ancak, konunun Prof.Sedad Hakkı Eldem olması, beni zihinsel olarak, geçmiş yıllara gömüyor.

Mimarlık yaşamımızın, 20. yüzyıldaki birkaç yıldızından biri olan Sedad Hocamızı, bize gösterdiği ve teşvik ettiği doğru yollar için, elbet överek anacağım. Bu davranış biçimi, mimar olarak vicdan borcumdur.

Ancak Sedad Hocamızın, yanlışlarını gözlerimi yumarak atlamak da, yakışsız bir davranış olur. Bu sefer, Hocamıza geniş açıdan bakarak değerlendirme yapmak da, bu konudaki düşüncelerimi açıkça belirtmek de, bir başka açıdan vicdan görevimdir. Bana bu görevin kapılarını, 13 yıl çok konuda sürekli gazete yazıları yazmış olmam ve çok çeşitli konularda 32 kitabımın yayınlanmış olması geçmişim, açmaktadır.

Övgülerimin de, eleştirilerimin de, kafamdan geçen düşünceleri açıkça

belirtmek olduğu, anlaşılmalıdır. Anlamayanlar için ise, bir ek yapmak gereği duymuyorum. Yıl 1940... İkinci Dünya Savaşı'nın ikinci yılı yaşanıyor. Ben üniversite öğrenimine başlayacağım.

Hem ortaokulu, hem sonrasını okuduğum Pertevniyal Lisesi'ni bitirmişim. Yüksek öğrenime başlamak şimdiki gibi zorlaşmamış. Heveslendiğim iki olasılığın birisi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kaydolmak. Şimdi herkese, çok kolay gibi gözükür, giriş sınavı falan yok! Lisemden bir yazı ve mahalle muhtarından bir ikametgah belgesi alarak gittim, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kaydımı yaptırdım. Numaram 5033... Hepsini 10 dakikada bitti.

Programda bir şık da, mimar olmak... O tarihte tüm ülkede mimarlık eğitimi veren tek bir kuruluş, Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Şubesi... Sonraki Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Oraya kaydolmak o denli kolay değil, giriş sırası var. Ama, o sınav bile zor değil... 120 aday girdik. Ben, kazanan 60 öğrenci arasındaydım.

Mimarlık öğrenimi, Tıp Fakültesinden 15 gün önce başlıyordu, ben de başladım. Bir hınzır hesabım var, beş-on gün devam edip sevmezsem kaçıp tıp okuyacağım.... Başladım.

Sevdim, kaldım ve mimar oldum.

Aradan kaç yıl geçti? Çoook!... Şimdi 70 yıla yaklaşan zaman geçti. Kararımdan hiçbir zaman pişman olmadım. Sonraki yıllarda, pek değerli doktorlarla, tıp profesörleriyle, çok yakın ilişkilerim olması, benim talihimdi; defalarca, benim canımı da, ameliyatla bile hastalıklardan kurtardılar. Tıp ile bu ilişki, bana yetti.

Mimarlık öğrenimine, 15 Ekim 1940 günü başladım. Akademinin Fındıklı'da, deniz kıyısındaki binasını ve çevreyi hemen sevdim.

O yılların Güzel Sanatlar Akademisi, tüm öğretim elemanlarıyla da, olağanüstü çekici ve şiir gibi bir yerd. Resim ve heykel bölümü hocaları arasında, Çallı İbrahim, Bedri Rahmi, Leopold Levy gibi kimseler vardı. Nuri İyem ve Şadi Çalık, ben yaşta öğrenciler arasındaydı.

Mimarlık öğretimi görevlileri arasında Vorhölzer, Schütte gibi yabancılar yanında, bulunan Türkler arasında, Sedad Hakkı Eldem gibi gençler de bulunuyordu.

O gencecik (*benden sadece 13 yaş büyüktü*) Sedad Hoca, bizim tanımaya alıştığımız kişilere hiç benzemiyordu. Olağanüstü yakışıklı olmasını önemsemiyorduk ama, o yılda bile parlamaya başlamış bir mimar olması, önemliydi. Üstelik o yıllarda bile, spor Amerikan otomobili kullanıyordu.

Mimarlık öğrenimine, 1940 yılında başlamıştım. Son derece merak içinde bekleyerek izlediğimiz hocalarımızın bazıları, beni fena halde şaşkınlığa uğratmıştı. Hele dilimiz Türkçe'yi kargaşaya döndürerek konuşan bir zat, beni üzüntüye gömmüştü. Bir süre sonra bu zatın, çok düzgün Almanca konuştuğunu duyunca, büsbütün şaşırılmıştım.

O sıralarda GSA müdürü olan Burhan Toprak'tan, estetik dersi de alıyorduk. Kendisinin o sıralarda (*sonrasını bilmem*) Necip Fazıl Kısakürek ile de yakınlığı vardı sanırım. Böylece, Kısakürek de o yıl bize edebiyat Dersleri vermeye başlamıştı.

O derslerden, yıllar sonra aklımda kalan bazı sahneleri belirtmeden duramayacağımı. Din ile ilgili hınzırca bir sorum üzerine Kısakürek'in müthiş öfkelenişini unutmuyorum. Unutmadığım bir düşüncesi ise, bizim kuşağımızın "Yeni bir Türk Mimarisi yaratma görevimiz olduğunu" bildirmesiydi.

Şu sırada bana bile garip gözükten bir duygu, Sedad Eldem Hocamızın da özellikle o zamanlar, "Milli Mimari"ye abartılı biçimde yakın ve düşkün oluşu ve bir Türk Evi arayışında olduğu, eserlerinde zaman zaman bu anlamda görüntüler patlattığı gerçeği, gelmektedir. Bu konuya, bu yazıyı bitirmeden, yine dönmek zorunluğumu unutmayacağım.

Ülkemizdeki mimarlık eserlerinin rölöve edilerek, hiç olmazsa, kağıt üzerinde yüzyıllarca saklanması düşüncesi doğrudur.

Ancak, benim mimarlık öğrenciliğim süresi olan 1940-45 yılları, 2. Dünya

Savaşı zamanıydı. Yaşama şartlarımızın pratik sefillikleri yanında, rölöve yapmak bir işkenceydi. Kullanabildiğimiz araçlar, çelik metre-ip-şakul ve marangozların kullandığı tevziye ruhundan ibaretti.

Sedad Bey Hocamız bize, rölöve etme görevleri vermişti ve biz, sınıf arkadaşım Ferdi Aksel ile birlikte iki öğrenci, üç önemli konuyu, bu olanaklarla, ölçerek çizmek zorundaydık. Konular ise Beyazıt'taki Simkeşhane binası, Çakmakçılar'daki Büyük Valide Han, Emirgan Şerifler Yalısı'ydı. Hepsini rölöve etmek bu olanaklarla çok zordu ama çok eğimli bir yokuşta bulunan üç avlulu Büyük Valide Han rölövesi, düpedüz işkenceydi.

Üstelik Sedad Eldem Hocamız bu binaları, öylesine iyi tanıyordu ki; örneğin bir noktaya parmak basıyor ve: "Burada iki taş yok, tek taş var! Düzeltin!" diyebiliyordu. Hocamızın göz belleği, şaşılacak kadar güvenli ve doğru idi.

Biz 1945 yılında diploma projesi yaparak mimar olacaktık. Kendimizi öyle kaptırmıştık ki, bu son projemiz bizim unutulamaz başyapıtımız olmalı diye düşünüyorduk. Toplumdan kopmalıydık ki, aklımız projemizden başkasına takılmasın... Gece-gündüz çalışmalıyız ki, şaheserimiz gerçekleşsin diyorduk. Düşündüğümüzü yaptık ve Çamlıca Tepesi'ndeki boş bir konağın büyük bir üst kat odasını, ayda 15 liraya kiraladık ve oraya taşındık; sınıf arkadaşım Ferdi Aksel'le birlikte.

Öyle bir altı ay geçirdik ki, dünyamızı değiştiresek bile, unutamayız. Sanırım 20 Haziran'da, diploma projelerimizi teslim ettik. Ancak, uykusuzluk ve yorgunluktan, ölmemize bile izin yoktu. Çünkü Sedad

Bey'den rölöve görevi aldığımız Şerifler Yalısı rölöve projelerini bitirmezsek, diploma alamaz, öğrenimi bitiremezdik. Bir hafta daha ölesiye çalışarak bu görevi de bitirip, teslim için gittik. Yüzümüz sapsarı, gözlerimiz kıpkırmızı, sakallarımız on günlük, Hocamızın huzuruna çıktık.

Sedad Bey çizimlerimizi, o atlamayan dikkatiyle iyice inceledi. Anlaşıldı ki uygun gördü. Sonra da bizim yüzümüze baktı. Sakallı ve sefil görünüşümüze şaşırarak sordu:

"Nedir bu hâliniz efemim?..."

Biz patladık:

"Bizim hâlimiz trajedidir, trajediiii..."

O ise çok sakin, düşünce belirtti:

"Trajedi değil, traş lazım di mi?..."

Benim mimarlık sınıfım, 1945 yılı Haziran ayı sonunda mezun oldu.

Sınıf arkadaşlarımızın yardımıyla ben, mezun oluşumuzu kutlamak için Boğaziçi'nde bir tekne gezisi düzenledim. Bazı Hocalarımızın katıldığı gezide Sedad Hakkı Bey'i, Yeniköy'de oturduğu yalının rıhtımından aldık, akşam yine oraya bıraktık. Sedad Bey'le beş yıl korunan aramızdaki mesafe, o gün biraz olsun azaldı. Hepimiz rahatladık.

Hatta öğle yemeği sofrada, ben kendisine, kendisinin taklidini yaptım. O'nun projelerimizi, başparmak kalınlığında bir min olan kurşunkalemle tashihini canlandırdım, mutfaktan aldığım bilek kalınlığı bir elleme kömürünü kalem gibi kullanarak... Kendisi de pek gülmüştü.

Türk Evi Öyküsü

Mezun olup mimar olarak, aradan yıllar geçti. Yıl 1952 olacak, İstanbul Hilton Oteli inşaatına kabul edilecek müteahhitleri seçecek bir komisyonda, bir hafta Sedad Bey'le birlikte olmuştuk. Ben Mimarlar Birliği temsilcisi idim. Çalışma sonundaki törensel bir kokteyl-yemekte, yine birlikteydik.

O'nun boyuna: "Di mi?" deyişlerini unutmamıştım. Ama İngilizce konuşurken hiç "Di mi?" demiyordu. Ben kendisine bu farkın nedenini sorunca: "Hiç farkında değilim efendim... Di mi?" demişti.

Bir mimarlık jürisinde üye olarak, birlikte olmuştuk. O günlerde de sevimli bazı sahneler yaşamıştık.

Özellikle başta Sedad Eldem tarafından bir "Türk Evi" deyimi ortaya atılmıştır. Önce bir an bile olsa, "Türkçülük Nedir" konusuna girmek doğru olacak.

Turan İmparatorluğu düşüncesini ortaya atan Ziya Gökalp bile, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra imparatorluk hayalini bırakmış; "bugünün gerçeklik alanında Türkiye'cilik vardır, Kızılma gerçeklik alanında değil, hayal alanında" demiştir.

Şimdi artık dünyada değil, Türkiye'de bile bir "Türk Evi" konusunun gerçekleşmesi derecesi artık Turan İmparatorluğu kadar bir hayaldir... Bu gerçeği anlamının kolay yollarından biri, MSGSÜ'nün bastıracağı Sedad Hakkı Eldem 50. yıldönümü armağan kitabına (özellikle 276, 277 sayfalara) bakınca, hemen görülür.

Üstelik mimarlık konularının, çok önemlileri arasında, kendisinin de yaptığı

üniversiteler, kentsel yerleşmeler, devlet yönetimi yapıları gibi, gerçekten önemli yapılar bulunur. İsterse yok olsun, tek konut mimarlığı önemini sınırsız abartmanın, anlamı olamaz.

Türk'lüğü-Türk Evi'ni aramak gerekirken, bu özelliği cumbada-saçakta değil, yaşama biçiminde aramanın doğru yol olduğu, sanırım atlanmaktadır.

Asıl aranması gereken, Türk Evi değil, Türk Ahlakı olmalıdır. O ahlak kaybolmadıysa eğer, cumbalı-saçaklı binalara da yakıştığı kadar, cumbasız-saçaksız binalara da yakışır. O ahlak araniyorsa, saçakla-cumbayla bulunmaz.

Toplumun iskeleti, yani taşıyıcı sistemi, o toplumun ahlakıdır. Saçaklarla cumbalar, bir toplumun ahlak gösterebilir... Ya nedir?... Özetleyelim:

Büyüklere saygı... Küçüklerle sevgi... Komşuluk ilişkilerinde, saygı, yardımlaşma, sevgi... Toplumumuzun bu önemli ve güvenli komşuluk ilişkileri, yok olup gitmiş. Görüşmek için aileler arası ve içi, fırsat arama bile bitmiş... Bayram ziyaretleri bitmiş önce gençler yaşlıları, sonra yaşlılar gençleri görmüyor artık... Çoğu kimse bayramlarda tatile kaçıyor. Arkadaşlıklar, seyrekleşmiş-zayıflamış. Gizli servetlerin hesabı bilinmiyor. Vergisini vatandaş namusuyla ödeyenler azalmış.

Politikacılar arası edep-terbiye mi?... Çocuklar duymasın!

Bütün bu milli hasletler bir kenara konacak, aslolan Türk Ahlakı savsaklanacak da, ille de Türk Evi aranacak.

Bulunamaz... Bulunması da gerekmez.

Bir Türk Evi konusunun, 21. yüzyılda artık büsbütün masallaşmış olduğu, sahibinin kapatmadığı gözler tarafından hemen görülür.

Bu ülke insanların yaşama biçimi artık, dünya ortalama insan yaşayışına, bütünüyle benzemiştir.

Ülkemizde köylerde yaşayan nüfus artık yüzde 40'ın altına inmiştir. Şehir yaşantımız artık, "apartmanlaşmış" bulunuyor. Mutfaklar standartlaştı, ev aletleri-buzdolabı-çamaşır makinası, Avrupa-Amerika gibi... Hepsi, gecekondularda bile var. Eşekli saka su getirmiyor, musluklar akıyor. Mutfak-yiyecek biçimleri değişti, serçe parmağı gibi yaprak dolma sarılmıyor. Daha nice örnek var. Telefon-televizyon... Yetsin bu örnekler.

Boğaziçi yalılarında nasıl yaşıyor?
Apartmanlardaki gibi.

Bakmak gerekiyor ki: "Türk Evi, bu yaşamların neresinde?" diye.

Yapılanların Anlamı

Sedad Eldem, 1980 yılında 50. meslek yılı jübilesinde, şu düşünceleri ileri sürüyor:

"50 yıllık meslek hayatımdaki başlıca çabam, mahalli bir mimari yaratmak olmuştur. Bu arada çeşitli yollardan geçtim, bunların hepsinin verimli ve isabetli olduğunu iddia edemem."

Bu ikinci cümle, isabetli bir saptama olmuştur... Hoca şöyle devam eder:

"... Zaman geçtikçe mimaride enternasyonalizmin pek verimli bir yol olmadığı kanısı, kuvvetlenmiştir. Dünya mimarlığı kriz geçirmektedir..."

Sedad Hoca bundan sonra fonksiyonalizm, enternasyonalizm, brutalizm gibi "izm"lerin yerini rejyonelizm'in alacağını bildirmektedir.

Sedad Eldem denli dünya görmüş bir Hocanın, 1980 yılında bu kanısını ileri sürebilmesi, gerçeklerden uzaklaşması anlamına gelir.

Oysa tüm dünya ülkeleri öylesine yakın ilişkiler içindedir ki, geri Afrika ülkeleri bile, hiçbir alanda rejyonalist ya da yerel kalma gücüne sahip değilken, mimarlığı "yerel"leştirmek olanak dışıdır.

Bir Sedad Eldem kitabı yayınlanmış bulunuyor. Bu kitapta İ.Ü.Fen-Edebiyat Fakülteleri mimarlık yapıtı eleştirilirken, bir edebiyat yapıtında yapıldığı gibi, sevgiliye ileri sürülen düşüncelerdeki pervasızlıkla davranılmaz. Örneğin bu yazıda belirtilen: "Tasarım felsefesinin doğrusal tarihi gelişimi, küresel eğilimin bir parçası olabilmek için modernizm veya post-modernizm peşinde koşan Batılılaşmış Üçüncü Dünya Mimarları tarafından hem farkedilememiş, hem de gözardı edilmiştir" gibi anlatımlar, mimarlık gerçeklerini anlatmaz. Hele mimarlıkla ilgili yayınlarda:

"Eldem'in yaklaşımı o dönemde olduğu gibi bugün de, devrim niteliğinde bir girişim sayılmalıdır." sözleri, mimarlık gerçeklerine uzak övgüler olması sınırında kalır. Bu yakıştırmalar, havada kalan sözlerdir.

Sedad Eldem 26-28 Eylül 1978 günlerindeki bir bildirisinde, şu düşünceleri belirtiyor: "... Mevcut kültürel ve mimari kıymetlerimizi tanıyalım, tanıtalım, bunları sevelim ve bunlardan istifade etmesini öğrenelim. Ondan sonra

bilgi ve duygulardan istifade ederek, bu kurduğumuz esas üzerinde yeni binalarımızı, yeni mimarimizi kuralım.”

Bu düşüncelerin birinci cümlesi çok doğru ve içtenliklidir. Ancak ikinci cümle, yalnız eskiye dayanan bir planlama yolu göstermekle, gerçeklere aykırı düşmektedir.

Sedad Eldem 26-28 Eylül 1968 günleri İstanbul’da gerçekleştirilen Ağa Han Mimarlık Ödülü seminerinde konuşuyor:

“Herhangi bir hamle yapmadan evvel, ve yabancı etkiler karşısında müdafaasız kalmamak için, herşeyden evvel mimari kültür mirasımız üzerine eğilerek ondan feyizlenmek, kuvvet ve ilham almak mecburiyetindeyiz. Başka türlü bir girişim verimli olamaz ve dünya mimarisi içinde yutulup yok olmaya mahkum olur.”

Sedad Eldem Hocam böylece, geçmiş zaman hayranlığını da ölçü dışı bir coşkunluğa dönüştürerek, yanlış gelecek zaman hesaplamalarına kapılmış oluyor. Sedat Eldem 1 Nisan 1986 tarihindeki bir söyleşisinde, açık yürekli bazı itiraflarda bulunuyor.

“Tarihselcilik kokan bir mimariden hep kaçınmaya çalıştım. Bununla birlikte bazı büyük binaların düzenlenmesinde bazen, belki tarihselcilik olarak değerlendirilebilecek bir sonuca yaklaşılmıştır.”

Yine soruyor:

“..... bir mimar, büyük bir bina için sipariş aldığı anda, kendisini tarihselci bir araştırmannın peşine düşmüş gibi hissedebiliyor... Kaç mimar böyle bir fırsatı kaçırmayı göze alabilir?”

Bu cümle, Sedat Hoca’nın o her zaman kapalı gibi gözüken davranışlarındaki mantığı çözebilecek bir anahtar gibi gözüküyor.

Üstelik: “tarihselcilik kokan bir mimariden hep kaçınmaya çalıştım”. sözleri de, gerçekleri hiç ama hiç anlatmıyor.

Sedad Eldem’in bazı yapılarını O’nun yaptığına inanmak, çok zordur.

Her mimarın, hem yanlış, hem de doğru yapıları olabilir. Sedat Eldem’in adına bağlanan yanlış yapıların çokluğu, O’nun gerçekleştirdiği yapıların olağanüstü fazla omasından da kaynaklanır belki... Evet, belki.

Önemli noksanlıklarından biri, özellikle mühendislik bilgileriyle fazla ilgilenmeyişi olmuştur. Yapı endüstrisi gelişmelerine de uzak kalmıştır. Fen-Edebiyat Fakültesi binalarında da, İstanbul Hilton Oteli’nde de Mimar Sedat Hakkı imzası bulunmasını, yabancı mimarların hiç kavrayamamış olduğunu izledim. Benzer izlenimleri, Fındıklı Mimar Sinan G.S.Ü. için de, Tophane Binaları için de duydum.

Şehirleri de, oradaki şehir mekanları ile başyapıt olan veya sıradan binaları da, kendisine yakışacak gibi yaratanlar, o şehirleri kuran ve yaşatan toplumlardır. Dolayısıyla Ayasofya’yı da, Süleymaniye’yi de yapacak toplumları ve mimarları yaratanlar, o dönemlerin toplumlarıdır. Bizim toplumumuz ise Ankara’da, mimar Vedat Dalokay’ın inşasına başlanmış olan çağdaş görünümlü camisini durdurup, temellerini dinamitle yok etmiştir. Vedat Dalokay 20. yüzyıl camisi eserini, Pakistan İslamabat’ında gerçekleştirebilmiştir. Gidip gördüm ve

utandım. Ankara’da ise dinamitlenen temellerin yerinde yapılmış olan yeni bir cami, sanki yüzyıllar öncesinden zamanını şaşırılmış bir ruh gibi, başkente çökmüştür.

Merakım, Sedad Eldem Hocamızın yapabileseydi eğer, böyle bir görevi, nasıl yerine getirecek olmasındır.

Her türlüünü yapabilecek yetenekte olduğuna inanıyor, ancak hangi türünü ne zaman, nasıl yapabilecek olduğunu, kestiremiyorum.

Sedad Eldem mimar olarak, her konudaki eserini sanırım önemsemi. Hepsini, “aşk ile ve şevk ile” yaptı diyemiyorum. Örneğin Salıpazarı binaları, sanki küstüğü sevgiliyle zıtlasma gibiydi. Yangından sonraki Akademi (sonraki MSGSÜ)’de, aynı ilişki sevgisizliği içinde yapıldı bitti. 1947 yangınından sonra yeniden yapılan bu bina, eski binayı aratır oldu.

Aklına taktığı Türk Evi düşüncesi ve projeleri, hep kağıt üzerinde kaldı. Tahsin Günel yalısında görünüşü epeyce “eski yalıları andıran”, ancak yine de çağdaş olabilen yapı, bazı başka örnekleriyle, gerçekten çağdaş mimarlık yapıları olarak gerçekleşti. Bu oluşumun iki örneği, Suna Kıraç yalısı ve Rahmi M.Koç villasıdır. Bu iki yapı da planı ve kullanım olanaklarıyla, tarihsel Boğaziçi binaları takıntılarında uzaklaşmış günümüz yapı eserleri olabilmıştır.

Sedad Eldem kendisi, mimar olarak etkilendiği kişilerin, F.I.Wright, Corbusier ve Auguste Perret olduğunu belirtmiştir.

Bu kişiler gerçekten de, zamanlarının en

iyi mimarları olarak parlamış kişilerdir. Ancak Eldem’in bu mimarlardan etkilendikten sonra, nasıl olup da, İ.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi binalarına, Atatürk Anıt Kabri için yaptığı yarışma önerisine imza atabilmiş olması, zihinsel olarak kavranamıyor.

Prof.Sedad Hakkı Eldem Hocama, ya da Sedad Bey üstadımıza, öğrencisi olduktan sonra geçmiş çok uzun yıllarda da, sevgi ve saygı duymaktan vazgeçemedim. Eleştirdiğim bazı yanları olduğu için, kimse aksini düşünmesin.

Olağanüstü yetenekliydi, müthiş çalışkan bir kişiydi ve mimarlığı severek yaptı. Çocuk yaşlarından başlayarak Avrupa’da yaşadı ve feyiz aldı. Çok düzenli yaşadı ve ömrünün büyük bölümünü, mimarlık uğraşlarına adadı.

Ben ise İstanbul’un Narlıkapı’sında yetişmiş birisi olarak düşünüyorum ki; acaba Sedad Hoca başka kültür konularına biraz daha fazla zaman harcasaydı, daha çok Dostoyevski ve Gorki okusaydı, tiyatroya-konserlere daha çok gitseydi, kısacası daha az takıntılı yaşasaydı, daha iyi mimar ve daha iyi Hoca olmaz mıydı?...

Benim ne düşündüğüm belli olmuyor mu?●